

دوره یازدهم — سال اول

شماره ثبت: ۲۴۲

شماره چاپ:

تاریخ چاپ:

اظهار نظر کارشناسی درباره:
طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی
و مشاوره جمهوری اسلامی ایران

کد موضوعی: ۲۱۰

معاونت مطالعات اجتماعی

شماره مسلسل: ۱۷۶۰۹

تیرماه ۱۴۰۰

به نام خدا

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۳.....	مقدمه
۵.....	ارزیابی کارشناسی اجرای قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره
۱۹.....	ارزیابی طرح پیشنهادی
۲۴.....	جمع‌بندی و پیشنهاد

اظهار نظر کارشناسی درباره:
طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و
مشاوره جمهوری اسلامی ایران

چکیده

اگرچه ساماندهی امور تخصصی و واگذاری آنها به دست صاحبان این حرف واجد مزیت‌های بسیاری است؛ اما وجود دلایلی از جمله خلأهای قانونی در برخی موضوعات مرتبط، عدم تناسب در اختیارات قانونی واگذار شده و یا نبود نظارت مداوم از سوی نهادهای حاکمیتی می‌تواند معایبی را در جریان این واگذاری‌ها به دنبال داشته باشد.

در همین راستا؛ طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران به دلیل برخی دلایل توجیهی از نگاه طراحان این طرح، از جمله به روز نبودن روانشناسان و مشاوران؛ مشخص نبودن نسبت قانون با آموزه‌های اسلامی و اخلاق دینی؛ وجود نقایص جدی به دلیل فضای حاکم در زمان تصویب این قانون؛ معطل ماندن قانون یا ناقص و سلیقه‌ای اجرا شدن آن ارائه شده است. بررسی عملکرد سازمان نظام روانشناسی نشان می‌دهد که تصویب قانون تشکیل سازمان و ساماندهی خدمات در این حوزه اقدامی مثبت برای حمایت از روانشناسان، مشاوران و همچنین ارتقای سلامت روان عموم جامعه بوده است. اما به نظر می‌رسد برخی تعارض‌ها، مسکوت ماندن برخی موضوعات در قانون و یا ابهام در برخی مواد سبب بروز چالش‌های

متعدد در اجرای تعهدات قانونی و یا ناکارآمدی سازمان (از نگاه ذی‌نفعان) شده است. این چالش‌ها از دو بعد قانونی و اجرایی مورد بررسی قرار گرفت.

برخی چالش‌های قانونی شامل موارد زیر است:

- مشخص نبودن نقش نهاد حاکمیت و جایگاه نمایندگان حاکمیت و نحوه تعامل آنان با سازمان در قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره،
- عدم تصریح وظایف و یا جایگاه قانونی ارکان سازمان به‌ویژه مجمع عمومی و روابط میان آنها،
- چالش در زمینه صلاحیت و توانایی سازمان نظام در صدور مجوز و نظارت بر رشته‌های مرتبط با درمان.

چالش‌های اجرایی در این موضوع نیز شامل موارد زیر است:

- حذف مقطع کارشناسی برای عضویت در سازمان،
  - تعریف مرزهای صلاحیت حرفه‌ای روانشناسان و مشاوران در صدور مجوز،
  - نحوه عملکرد کمیسیون‌های تخصصی در نظام روانشناسی،
  - مسئله نظارت بر عملکرد روانشناسان و مشاوران.
- نظر به چالش‌های فوق، طرح پیشنهادی در ۵ محور موضوعی در راستای اصلاح قانون مطرح شده است:

۱. نهادینه کردن آموزه‌های اسلامی در حیطه مشاوره و روانشناسی (اصلاح ماده (۲) قانون)
۲. اصلاح شرایط عضویت در سازمان نظام روانشناسی و مشاوره (اصلاح ماده (۴) قانون)
۳. کاهش مدت مدیریت در سازمان از ۴ سال به ۲ سال (اصلاح ماده (۸) و (۱۵) قانون)
۴. افزودن استعلام از مراجع قضایی و صنفی (اصلاح مواد (۸)، (۱۰) و (۱۸) قانون)
۵. ایجاد شفافیت مالی ازسوی رئیس سازمان (اصلاح ماده (۲۱) قانون)

اگرچه برخی اصلاحات پیشنهادی در طرح مثبت ارزیابی شده، اما با در نظر داشتن چالش‌های کنونی اجرای قانون، به نظر می‌رسد طرح پیشنهادی نمی‌تواند رافع این چالش‌ها باشد و عملاً در برخی موارد در طرح پیشنهادی (برای مثال، بند «۳») احتمال بروز مشکلات را برای سازمان ایجاد می‌کند. برای مثال، کاهش مدت مدیریت سازمان که ازسوی طراحان به جهت جلوگیری از بروز هرگونه تخلف و نظارت بر عملکرد مستمر سازمان ارائه شده، مناسب نیست. با توجه به تعدد وظایف سازمان نظام روانشناسی، فرصت کمتری برای ایجاد عملکرد و پاسخگویی در خصوص پیشبرد اهداف سازمان طی ۲ سال مدیریت فراهم می‌شود. علاوه بر آن سبب افزایش تشریفات انتخاباتی و اجرایی شده و موجب تشدید مشکلات سازمان خواهد شد. بر این اساس؛ ضمن تأیید بررسی این موضوع در دستور کار کمیسیون‌های تخصصی، پیشنهاد می‌شود به دلیل رفع چالش‌های کنونی، طرح پیشنهادی در قالب ماده (۱۴۲) آیین‌نامه داخلی مجلس برای بررسی بیشتر ابعاد قانون در اختیار مرکز قرار گیرد.

مقدمه

به موجب ماده (۱) قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۲، سازمان نظام روانشناسی و مشاوره با هدف ارتقای سطح دانش روانشناسی و مشاوره، حمایت از حقوق مراجعان و حمایت از حقوق صنفی روانشناسان و مشاوران تشکیل گردید.

اگرچه انتظار می‌رود تشکیل این نظام از حیث پیگیری و ساماندهی امور صنفی و حرفه‌ای، بهبود ارائه خدمات روانشناسی و مشاوره‌ای به جامعه، نظارت بر تخلفات تخصصی و اوجد مزیت‌های بسیاری باشد؛ اما دلایلی از جمله خلأهای قانونی در برخی موضوعات مرتبط به سازمان از جمله:

- تصریح وظایف و یا جایگاه قانونی ارکان سازمان،
- واگذاری برخی از وظایف حاکمیتی به یک سازمان صنفی،
- عدم تناسب در اختیارات قانونی واگذار شده
- نبود نظارت مستمر و نظام‌مند از سوی نهادهای حاکمیتی

می‌تواند مسائلی را در جریان این واگذاری‌ها به‌دنبال داشته باشد.

در همین راستا؛ پس از گذشت بیش از ۱۷ سال از تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره؛ طرح اصلاح قانون تشکیل این سازمان به‌دلیل برخی دلایل توجیهی از جمله به‌روز نبودن روانشناسان و مشاوران، مشخص نبودن نسبت قانون با آموزه‌های اسلامی و اخلاق دینی، وجود نقایص جدی به‌دلیل فضای حاکم در زمان تصویب این قانون، معطل ماندن قانون یا ناقص و سلیقه‌ای اجرا شدن آن، به مجلس ارائه شده و در دستور کار مرکز پژوهش‌های مجلس قرار گرفته است.

در این گزارش که حاصل بررسی‌های کارشناسی و برگزاری نشست‌های تخصصی^۱ با حضور ذی‌نفعان در این مرکز و اخذ نظرات خبرگان و کارشناسان متعدد است، ضمن

۱.۱. نشست تخصصی بررسی طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره به تاریخ ۱۳۹۹/۰۹/۱۵ با حضور نمایندگان سازمان نظام روانشناسی، سازمان بهزیستی، انجمن علمی روان‌درمانی ایران، انجمن تخصصی روانپزشکان ایران، معاونت آموزش و فرهنگ و معاونت اجتماعی مرکز پژوهش‌ها.

۲. نشست تخصصی بررسی عملکرد سازمان نظام روانشناسی و جالش‌های پیش‌روی آن به تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۲ با حضور نمایندگان سازمان نظام روانشناسی، نماینده وزارت علوم در شورای مرکزی

بررسی چالش‌های ناظر بر اجرای این قانون از دو بعد قانونی و اجرایی، مواد طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره مورد ارزیابی قرار گرفته و بر این اساس پیشنهاد لازم ارائه می‌شود.

ارزیابی کارشناسی اجرای قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره

سازمان نظام روانشناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران، از زمان تصویب قانون تاکنون اقدامات متعددی از جمله؛ عضویت رسمی ۳۵ هزار نفر از فارغ‌التحصیلان، ارائه مجوز به هفت هزار نفر از روانشناسان و مشاوران در سطح کشور، رسیدگی به تخلفات صنفی و حرفه‌ای، نظارت بر خدمات روانشناسی و مشاوره در سطح کشور و برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های تخصصی برای توانمندسازی حرفه‌ای و نوآموزی روانشناسان و مشاوران و ... را انجام داده است.

اگرچه عملکرد موجود نشان می‌دهد که تصویب قانون تشکیل سازمان و ارائه خدمات در این حوزه اقدامی مثبت برای حمایت از روانشناسان، مشاوران و همچنین ارتقای سلامت روان عموم جامعه بوده، اما به نظر می‌رسد وجود برخی تعارض‌ها، مسکوت ماندن برخی موضوعات در قانون و یا ابهام در برخی مواد سبب بروز چالش‌های متعدد در اجرای تعهدات قانونی و یا ناکارآمدی سازمان (از نگاه ذی‌نفعان) شده است.

سازمان نظام، مشاور رئیس سازمان نظام روانشناسی، معاونت آموزش و فرهنگ مرکز پژوهش‌ها، معاونت اجتماعی مرکز پژوهش‌ها.

۳. نشست تخصصی **بررسی نقش و جایگاه حاکمیت** در قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره به تاریخ ۱۳۹۹/۱۲/۳ با حضور نمایندگان وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان نظام روانشناسی، انجمن علمی روانشناسان بالینی ایران، انجمن علمی روانپزشکان ایران، سازمان بهزیستی، معاونت اجتماعی مرکز پژوهش‌ها.

برخی از مهم‌ترین چالش‌های این سازمان از دو بعد **قانونی** و **اجرایی** به شرح زیر ارائه می‌شود.

الف) چالش‌های قانونی

- تولیت و نقش نهاد حاکمیت در سازمان نظام روانشناسی و مشاوره:

اگرچه نظام‌های صنفی به‌عنوان یک نهاد مستقل در راستای ساماندهی خدمات به افراد مرتبط با آن صنف تشکیل می‌شود، اما توصیف نحوه ارتباط این نظام‌های تخصصی با حاکمیت (به‌ویژه در نظام‌های صنفی که تابع قانون نظام صنفی نیستند)^۱ از حیث پاسخگویی و نظارت، مدیریت، حمایت (همکاری) و... از مهم‌ترین مؤلفه‌های تشکیل و فعالیت این نهادها خواهد بود. با وجود این، تبعیت از سیاست‌ها و خط‌مشی‌های حاکمیتی در موضوع تخصصی به‌عنوان یک ضرورت در شکل‌گیری این قبیل نظام‌های علمی-تخصصی مطرح است.

نگاهی بر قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره نشان می‌دهد که نحوه این تعامل و نظام پاسخگویی این نهاد به حاکمیت مشخص نیست. با توجه به اهمیت این موضوع دو دیدگاه در خصوص تولیت این نظام مطرح است.

دیدگاه نخست: وزارت بهداشت متولی سلامت روان در کشور

در قوانین متعدد بالادستی از جمله بند «۱-۷» سیاست‌های کلی سلامت و بند «الف» ماده (۸۷) قانون برنامه ششم توسعه، تولیت نظام سلامت را اعم از سیاستگذاری اجرایی،

۱. تبصره ماده (۲) قانون نظام صنفی کشور: تبصره - صنفی که قانون خاص دارند، از شمول این قانون مستثنا هستند.

برنامه‌ریزی راهبردی، ارزشیابی و نظارت برعهده وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تعریف کرده است. نظر موافقان این دیدگاه این است که نمی‌توان سلامت را به صورت ابعاد مجزا در نظر گرفت، به طوری که حفظ و ارتقای سلامت جسمی را وظیفه حاکمیت و وزارت بهداشت دانست، اما سلامت روان در حوزه پیشگیری را از وظایف و اختیارات حاکمیت جدا و برعهده یک سازمان غیردولتی (سازمان نظام روانشناسی و مشاوره) بدون پاسخگویی به حاکمیت گذاشت. بنابراین با توجه به ارتباط نزدیک حوزه عملکرد این سازمان با وظایف حاکمیتی (از جمله حوزه سلامت) و لزوم هماهنگی این سازمان با سیاست‌های مرتبط لازم است به نحوی **چگونگی تعامل سازمان با نهادهای حاکمیتی**، از جمله وزارت بهداشت، به دقت تعریف شود. دیدگاه نخست معتقد است که مشخص شدن این تولیت، پاسخگویی و تبعیت از خط‌مشی‌ها و نظارت بر عملکرد را امکان‌پذیر خواهد کرد.

دیدگاه دوم: سازمان بهزیستی متولی مباحث روانشناختی در کشور

موافقان این دیدگاه با استناد به قوانینی از جمله ماده (۲۶) قانون تنظیم مقررات مالی دولت (۱) (صدور پروانه فعالیت مراکز از جمله مراکز مشاوره اجتماعی)، جزء «۸» بند «پ» ماده (۵۷) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (تولیت سلامت اجتماعی و مرجع صدور پروانه تأسیس و فعالیت مراکز مرتبط از جمله کلینیک‌ها و اورژانس‌های مددکاری اجتماعی و مشاوره، مراکز خدمات مشاوره اجتماعی و روانشناختی)، ماده (۱۱۳) قانون برنامه ششم توسعه (ارائه خدمات مشاوره رایگان توسط سازمان بهزیستی) بر این موضوع معتقد هستند که با توجه به وظایف اختصاص یافته به سازمان بهزیستی در قوانین فوق‌الذکر، تولیت مسائل روانشناختی در کشور برعهده سازمان بهزیستی بوده و لذا با توجه

به وظایف این سازمان و ازسوی دیگر نحوه ارتباط و فعالیت نظام روانشناسی و مشاوره با سازمان بهزیستی، متولی این نظام صنفی سازمان بهزیستی بوده و می‌تواند به‌عنوان نهاد ناظر بر فعالیت‌های این نظام طبق قانون تعریف شود.

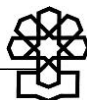
با توجه به دیدگاه‌های مطرح‌شده و مستندات قانونی معطوف به آن، به‌نظر می‌رسد نظرات و دیدگاه‌های متفاوتی درخصوص نحوه ارتباط نظام با حاکمیت وجود دارد. لذا ارائه نظر کارشناسی در این موضوع نیازمند بررسی بیشتر و رسیدن به یک اجماع کارشناسی خواهد بود.

– جایگاه نمایندگان حاکمیت در نظام روانشناسی و مشاوره و تعامل آنها با این سازمان

نگاهی بر مواد قانون تشکیل سازمان نظام نشان می‌دهد که تنها ارتباط این سازمان با نهادهای نظارتی؛ منحصر به سه موضوع است: ۱. دریافت حکم ریاست سازمان از سوی ریاست جمهوری، ۲. تعریف دو عضو از اعضای شورای مرکزی، ۳. پیشنهاد تعرفه به هیئت وزیران.

طبق ماده (۷) قانون تشکیل سازمان، نمایندگان دو وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌عنوان اعضا در شورای مرکزی حضور دارند. اما مسئله اینجاست که قانون مذکور، شرح وظایف، سطح مداخله و نحوه تعامل نمایندگان حاکمیت را تعیین نکرده است. سؤال اینجاست که آیا نمایندگان صرفاً دارای یک حق رأی در شورا بوده و یا به‌عنوان نمایندگان ناظر ازسوی حاکمیت در شورای مرکزی حضور خواهند داشت؟

ابهام در این تصریح سبب بی‌اثر شدن نقش حاکمیت در این سازمان از زمان شکل‌گیری آن تاکنون شده است. این درحالی است که به‌نظر می‌رسد نقش نمایندگان

حاکمیت برای جهت‌دهی و تطابق برنامه‌ریزی‌های اجرایی درون سازمانی با قوانین و خط‌مشی‌های نهادهای حاکمیتی، تعامل در برنامه‌های سازمان، کمک به بهبود فرایند اقدامات اجرایی در سازمان و ... از اهمیت قابل توجهی برخوردار است.

با توجه به چندبخشی بودن حوزه عملکردی سازمان نظام روانشناسی، لازم است شورای مرکزی این سازمان از حیث ترکیب اعضا مورد بازنگری قرار گرفته به‌نحوی که حضور نمایندگان برخی نهادهای مرتبط در فعالیت‌های سازمان نظام روانشناسی و مشاوره، مانند سازمان بهزیستی، وزارت آموزش و پرورش، نماینده کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی و ... به‌گونه‌ای مؤثر شفاف شود. برای مثال، **تصریح نقش سازمان بهزیستی** که یکی از وظایف این سازمان در بحث سلامت روان جامعه تعریف شده و انجام اقدامات مرتبط با این وظیفه را (صدور مجوز مراکز روانشناسی و مشاوره و ...) پیگیری می‌کند. همچنین این خلأ به ساختار وزارت بهداشت نیز در زمان تصویب قانون بازمی‌گردد. زیرا در زمان تدوین قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره (سال ۱۳۸۲)، سازمان بهزیستی زیرمجموعه وزارت بهداشت بوده و خدمات روانشناختی ذیل وظایف سازمان بهزیستی تعریف شده بود. بنابراین در زمان تشکیل سازمان نظام روانشناسی، تنها یک نماینده از وزارت بهداشت به‌عنوان عضو شورای مرکزی سازمان نظام روانشناسی تعیین شده است.

از سوی دیگر پس از تصویب قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی، به موجب تصویب **قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی** در سال ۱۳۸۳، سازمان بهزیستی از وزارت بهداشت منفک و به وزارت رفاه الحاق شد. لکن علی‌رغم استمرار داشتن وظیفه روانشناختی در سازمان بهزیستی؛ جایگاه این سازمان در قانون نظام مورد بازنگری قرار

نگرفت که از این منظر حائز اشکال در قانون است و همچنین منجر به بروز مشکلاتی از جمله عدم توانایی نظارتی، پاسخگویی و ... از سوی هر دو نهاد شده است. بنابراین لازم است جایگاه نمایندگان حاکمیتی و شرح وظایف آنها به منظور ارتقای وظایف نظارتی حاکمیت بر سازمان در قانون به صورت مشخص تصریح و نحوه تعامل این سازمان با سایر نهاد یا دستگاه‌ها به جهت ارتباط بین‌بخشی این سازمان در قانون تشکیل سازمان نظام نشان داده شود.

– عدم تصریح وظایف و یا جایگاه قانونی ارکان سازمان و روابط میان آنها

طبق ماده (۶) قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی؛ **مجمع عمومی** بالاترین رکن سازمان است و تشکیل آن ضمن کمک به ارتقای عملکرد، نقش مهمی در شفاف‌سازی امور سازمان در حوزه‌های نظارتی و مالی دارد. علی‌رغم این اهمیت، بررسی‌ها نشان داده است که از زمان تصویب قانون تشکیل این سازمان، تاکنون اقدامی عملی برای تشکیل جلسه مجمع عمومی به عمل نیامده است. بدین ترتیب از آنجایی که طبق ماده (۱۴) قانون، هیئت بازرسان موظف به ارائه گزارش سالیانه به مجمع عمومی براساس مفاد این قانون هستند؛ لذا بازرسان از زمان تشکیل سازمان تاکنون، فرصت ارائه گزارش مستند و نظام‌مندی در موارد مختلف از جمله مسائل مالی به مجمع عمومی سازمان پیدا نکرده و کارکرد نظارتی عملاً از دست بازرسان خارج و یا غیرفعال شده است. مسئله دیگر در موضوع مجمع عمومی، به قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران بازمی‌گردد. علی‌رغم اینکه مواد متعددی به تصریح وظایف و جایگاه ارکان سازمان پرداخته است؛ اما قانون در بیان نحوه انتخاب اعضا و شرح

وظایف مجمع عمومی و جایگاه آن در میان سایر ارکان سکوت کرده و به تصریح آن نپرداخته است. این مسئله خود باعث نادیده گرفتن جایگاه نظارتی و تصمیم‌گیرنده مجمع عمومی، برخورد سلیقه‌ای شورای مرکزی در انتخاب اعضای آن و همچنین سبب بروز تعارضات قانونی متفاوت در میان برخی مواد قانون شده است. برای مثال:

○ در جزء «۲» ماده (۱۲) قانون تشکیل سازمان، نظارت بر عملکرد سایر ارکان و شعب کلیه واحدهای تابعه سازمان از وظایف شورای مرکزی سازمان است. این در حالی است که مجمع بالاترین رکن سازمان بوده تعریف شده است. بنابراین مرزبندی و نظارت بر آن توسط ارکان فرودست معقول به نظر نمی‌رسد. ابهام در قانون یکی از دلایل اساسی جابه‌جایی قدرت در میان ارکان و نادیده گرفتن جایگاه هر رکن است.

○ در ماده (۱۴) قانون، اشاره‌ای به نحوه انتخاب بازرسان نشده است. (صرفاً بیان شده که از میان اعضای سازمان انتخاب می‌شوند) این در حالی است که منطقاً به دلیل وظایف بازرسان در نظارت بر ارکان سازمان و ارائه گزارش به مجمع عمومی بالاترین رکن (مجمع عمومی) مسئول انتخاب این افراد خواهد بود.

نکته دیگر در خصوص عزل و نصب ریاست سازمان توسط رئیس‌جمهور است. سنوات گذشته سازمان در انتصاب و تأیید رئیس سازمان توسط رئیس‌جمهور نشان می‌دهد که این اقدام سبب طولانی‌تر شدن فرایند و بعضاً بروز برخی مشکلات برای سازمان شده است. ضمن اینکه قانون تمهیدی در خصوص عدم تأیید رئیس پیشنهادی سازمان از سوی رئیس‌جمهور در نظر نگرفته است. به نظر می‌رسد این مسئله به مشخص نبودن جایگاه متولی و همچنین هیئت مرکزی و ارکان نظارتی سازمان بازمی‌گردد. با مشخص شدن

تولیت این نهاد صنفی و قرارگرفتن ذیل یک دستگاه حاکمیتی، انتصاب رئیس سازمان توسط بالاترین مقام ارشد آن دستگاه می‌تواند راهکار مناسبی برای مسئله مذکور باشد. بنابراین مشخص نبودن متولی ازسوی حاکمیت و یا نهاد ناظر بر عملکرد سازمان در کنار عدم برگزاری منظم مجمع عمومی به‌عنوان رکن اساسی؛ سبب شده که عملاً از زمان تشکیل **قانون تاکنون هیچ نظارتی بر رفتار و کنش‌های سازمان وجود نداشته است.**

– صلاحیت و توانایی سازمان نظام در صدور مجوز و نظارت بر رشته‌های مرتبط با درمان

طبق ماده (۴) قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره، تعریف روانشناس در قانون معادل فارغ‌التحصیلان در یکی رشته‌های روانشناسی محسوب می‌شود. لذا فارغ‌التحصیلان کلیه رشته‌های روانشناسی مشمول قانون مذکور هستند. اما تعریف، نحوه برنامه آموزشی، نوع ارائه خدمت و مداخله دو رشته **روانشناسی بالینی^۱** و **روانشناسی سلامت^۲** با سایر رشته‌های روانشناسی متفاوت است.

با توجه به نحوه مداخله این روانشناسان در فرایند درمان مراجعان/ بیماران، سؤال اینجاست که آیا سازمان نظام روانشناسی صلاحیت و یا توان علمی برای صدور مجوز ارائه خدمات به فارغ‌التحصیلان این رشته‌ها را داراست؟

باید در نظر داشت که طبق ماده (۳) قانون مربوط به مقررات امور پزشکی و دارویی و مواد خوردنی و آشامیدنی مصوب سال ۱۳۳۴، **کلیه امور پزشکی باید توسط افرادی**

۱. تشخیص و درمان اختلالات روانی با روش‌های غیردارویی. به عبارتی دیگر؛ مطالعه اختلالات روانشناختی و بیماری‌های روانی است. روانشناسان بالینی به ارائه خدمات مشاوره و **درمان** به بیماران مبتلا به مسائل بهداشت روانی می‌پردازند.

۲. حوزه کاری این روانشناسان در عرصه سلامت است. (مانند حضور روانشناس در تیم پزشکی) و طبقه اصلی یک روانشناس سلامت، ارائه خدمات در زمینه‌های تخصصی (مثل مدیریت درد، بهداشت زنان- باروری، براداری و خدمات زنان، برنامه‌های ترک سیگار، سرطان) است.

انجام شود که مجوزهای مربوط را از وزارت بهداشت گرفته باشند. بنابراین طبیعی است که برای انجام روان‌درمانی هم که یک روش درمانی است نه تنها لازم است مجوز از وزارت بهداشت اخذ شود بلکه ضروری است بحث سیاستگذاری و نظارت نیز طبق سیاست‌های کلی سلامت با محوریت وزارت بهداشت صورت گیرد. اگرچه به نظر می‌رسد رویکرد وزارت بهداشت به رشته‌های روانشناسی و عدم ارتقای جایگاه این رشته از حیث اهمیت و ارائه خدمات پیشگیرانه، سبب نادیده گرفته شدن رشته‌های روانشناسی با ماهیت درمانی در وزارت بهداشت شده است. نظر به اهمیت این مسئله، چندی پیش تصمیمی بر جابه‌جایی رشته‌های مذکور از حیث آموزش، تولید، نظارت و ارزیابی صلاحیت‌ها به وزارت بهداشت مطرح شد، اما علی‌رغم تصویب در هیئت دولت، به دلیل اعتراض ازسوی مخالفان این اقدام، به مرحله ابلاغ ازسوی دولت نرسید.

به نظر می‌رسد در بحث صدور مجوز فعالیت (ارائه خدمات) درخصوص دو رشته مذکور (روانشناسی سلامت و بالینی) صرفاً وزارت بهداشت متولی این موضوع بوده و لازم است نظارت بر ارائه خدمات نیز ازسوی این دستگاه صورت گیرد.^۱

- فقدان اخلاق حرفه‌ای به مثابه ارزش حقوقی: در حال حاضر اصولاً اخلاق حرفه‌ای بخش عمده قواعد حاکم بر سازمان‌های حرفه‌ای را تشکیل می‌دهد که حکم قانون لازم‌الاجرا را در این سازمان‌ها دارد. درخصوص اخلاق حرفه‌ای سه رویکرد برای قید در قوانین مذکور وجود دارد.

---

۱. اکنون دو دسته فارغ‌التحصیل روانشناسی بالینی از دو وزارتخانه علوم و بهداشت وجود دارند با این تفاوت که علی‌رغم یکسان بودن رشته، اما با دو شیوه متفاوت (برنامه‌های آموزشی و بالینی) تحصیل می‌کنند.

رویه نخست اینکه در متن قانون، به اخلاق حرفه‌ای سازمان اشاره شده و آن را جزئی از قانون می‌داند (متن اخلاق حرفه‌ای در قانون نیامده است، اما اصول اخلاق حرفه‌ای مصوب کمیسیون اخلاق حرفه‌ای سازمان است). رویه دوم این است که اصول کلی اخلاق حرفه‌ای در قانون ذکر شده و مابقی موارد در نظام‌نامه حرفه‌ای تفسیر و تبیین می‌شود. در رویه سوم نیز تمام اصول اخلاق حرفه‌ای در قانون مجزا یا قانون سازمان قید و منتشر می‌شود. بر این اساس نظر به هر سه رویکرد، اصول اخلاق حرفه‌ای ارزش قانونی و حقوقی داشته که لازم است در قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی نیز به آن پرداخته شود.

ب) چالش‌های اجرایی

– تعیین صلاحیت حرفه‌ای روانشناسان و مشاوران در صدور مجوز

طبق بند «۱» ماده (۳) قانون تشکیل سازمان نظام؛ تعیین حدود صلاحیت‌های تخصصی و صدور شماره نظام و پروانه کار برای اعضای سازمان از وظایف و اختیارات سازمان در نظر گرفته شده است.

براساس آمار سازمان نظام روانشناسی و مشاوره، در حال حاضر ۳۵ هزار نفر از فارغ‌التحصیلان کلیه رشته‌های روانشناسی عضو رسمی سازمان نظام هستند که از این تعداد تاکنون در حدود ۷ هزار نفر مجوز (پروانه) اشتغال خود را از سازمان دریافت کرده‌اند. وجود برخی شروط الزامی برای صدور مجوز فعالیت از سوی سازمان نظام روانشناسی سبب ایجاد صف‌های طولانی و نارضایتی متقاضیان این مجوز شده است. به نحوی که به‌طور میانگین افراد بین ۲/۵ تا ۳ سال در صف انتظار بررسی مدارک و شرایط جهت اخذ پروانه اشتغال هستند. اگرچه به گفته برخی کارشناسان سازمان نظام، تسهیل شروط و فرایند

بررسی سبب کوتاه‌تر شدن مدت انتظار شده، اما مسئله اساسی در بروز چنین مشکلی به ماهیت صلاحیت‌سنجی فارغ‌التحصیلان رشته‌های مرتبط از سوی سازمان نظام روانشناسی و مشاوره باز می‌گردد. به‌علاوه، طبق تبصره «۲» ماده (۴) قانون تشکیل سازمان نظام،^۱ اعضا حتماً باید حداقل دارای مدرک کارشناسی ارشد باشند. این موضوع سبب نادیده گرفته شدن بخش زیادی از فارغ‌التحصیلان کلیه رشته‌های روانشناسی (۱۸ گرایش) در مقطع کارشناسی شده است. براساس آمار سال (۱۳۹۵-۱۳۹۴) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، ۶۵ درصد از فارغ‌التحصیلان گرایش‌های روانشناسی مربوط به مقطع لیسانس، ۳۲ درصد کارشناسی ارشد و کمتر از ۱ درصد مقطع دکتری تخصصی بوده است. محدود کردن فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی، ضمن اینکه سبب عدم اشتغال آنان در رشته تحصیلی خود شده، بلکه زمینه تقاضای القایی جهت ورود به مقاطع ارشد و دکتری را ایجاد کرده است. این درحالی است که این افراد برای تحصیل در این مقطع از سوی نظام آموزشی کشور جذب و فارغ‌التحصیل شده‌اند، اما از سوی سازمان نظام از ارائه خدمت در این حوزه محروم و فاقد صلاحیت‌های لازم قلمداد می‌شوند.

در حال حاضر نزدیک به ۳۰۰ هزار نفر دانشجوی در کلیه رشته‌های روانشناسی در سطح دانشگاه‌های کشور مشغول به تحصیل هستند. این افراد با پایان یافته دوره تحصیل، متقاضی عضویت در سازمان نظام صنفی خود و اخذ مجوز فعالیت از آن سازمان را خواهند داشت. وجود شروط کنونی از جمله گذراندن دوره‌های کارورزی با مدت زمان مشخص، دوره‌های تکمیلی درمانی یا غیردرمانی، تأییدیه علمی اساتید دانشگاه و ... منجر به ایجاد

---

۱. تبصره «۲»- منظور از مشاور، کسی است که در یکی از رشته‌ها و گرایش‌های مشاوره (خانواده، شغلی، تحصیلی، توانبخشی، عمومی و...) در سطح کارشناسی ارشد فارغ‌التحصیل شده باشد.

صف‌های طولانی‌تر و غیرفعال شدن این حجم از نیروی فارغ‌التحصیل شده برای ارائه خدمات و ارتقای سطح سلامت روان جامعه خواهد شد.

نکته مهم در این خصوص در نظر گرفتن کمبود روانشناس در کشور و فاصله با استانداردهای جهانی است. طبق استانداردهای جهانی سرانه تعداد روانشناس به‌ازای خانوار، ۱ به ۵۰ است. (به‌ازای هر ۵۰ خانوار یک روانشناس نیاز است) این درحالی است که با در نظر داشتن ۲۲ میلیون خانوار ایرانی، به ۴۴۰ هزار روانشناس نیاز است که درحال حاضر کمبود ۳۰۰ هزار روانشناس در کشور از سوی مسئولان سازمان نظام روانشناسی وجود دارد. نکته قابل توجه اینکه مسئولان سازمان، ظرفیت ۲۵۰ هزار نفری دانشجویان گرایش‌های روانشناسی و مشاوره در کشور را راهکاری جهت کاهش کمبود نیروی روانشناس در کشور دانسته است. این درحالی است که طبق تبصره «۲» ماده (۴) قانون سازمان نظام، فارغ‌التحصیلان مقطع کارشناسی در کلیه گرایش‌ها نمی‌توانند عضو سازمان نظام روانشناسی شوند. این درحالی است که حدود ۶۵ درصد کل فارغ‌التحصیلان در رشته‌های روانشناسی (کلیه گرایش‌ها) شامل مقطع کارشناسی هستند. که به‌نظر می‌رسد نادیده گرفته شدن این گروه از فارغ‌التحصیلان چالش کمبود نیروی انسانی را در کشور تشدید خواهد کرد.

اساساً تمرکز همزمان «تأیید صلاحیت و صدور مجوز» در سازمان نظام روانشناسی ضمن اینکه سبب معطل ماندن بخش کثیری از فارغ‌التحصیلان کلیه رشته‌های روانشناسی شده، نظام آموزشی کشور را از حیث کیفیت و نوع آموزش به این دانشجویان زیرسؤال خواهد برد. به‌نظر می‌رسد سازمان نظام روانشناسی به‌عنوان یک نظام صنفی نمی‌تواند مرجع ارزیابی‌کننده صلاحیت علمی و عملی فارغ‌التحصیلان باشد. مروری بر عملکرد متقاضیان جهت اخذ مجوزهای اشتغال نیز نشان می‌دهد این اقدام سازمان نظام نه تنها

مرتفع‌کننده مشکل نبوده، بلکه زمینه‌های بروز فساد از حیث صدور مدارک سوری صرفاً جهت ارائه به سازمان نظام و اخذ مجوز اشتغال شده است.

در حرف پزشکی نیز، پزشک با کسب امتیاز لازم و تأیید صلاحیت ازسوی دانشگاه‌های علوم پزشکی (نماینده حاکمیت) برای صدور مجوز به سازمان نظام پزشکی معرفی می‌شود. این درحالی است که پیش‌تر، وظیفه تأیید صلاحیت و صدور پروانه هر دو برعهده سازمان نظام پزشکی بود.

قطعاً دانشگاه‌های کشور به‌عنوان مرجع صدور مدارک علمی و تحصیلی فارغ‌التحصیلان و ارائه خدمات آنان در این حوزه ارجح‌تر از سازمان‌های صنفی خواهند بود. بر این اساس اگر این رویکرد در سازمان نظام وجود داشته که افراد فارغ‌التحصیل در این رشته‌ها آمادگی علمی و عملی برای ارائه خدمات به جامعه را نداشته و باید مورد ارزیابی و صلاحیت‌سنجی قرار گیرند، باید این ارزیابی در دانشگاه‌های علمی کشور با غنی‌سازی برنامه آموزشی دانشجویان، برنامه‌های توانمندسازی دانشجویان، اختصاص دوره‌های کارورزی و دوره‌های آموزشی بالینی و ... انجام شود. بنابراین باید استانداردهای آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی به‌عنوان حاکمیت و سیاستگذار برای تعیین صلاحیت‌ها مورد رصد قرار گیرد و خروجی سیستم‌های آموزشی و تأیید دانشگاه مؤید توانمندی‌های افراد برای اخذ مجوز پروانه باشد.

- ارکان هیئت اجرایی و نظارت بر انتخابات: در حال حاضر اعضای هیئت مرکزی نظارت بر انتخابات و هیئت اجرایی در مورد نحوه انتخاب هیئت اجرایی انتخابات شورای مرکزی و ریاست سازمان، فعالیت دارند که این افراد خود معمولاً کاندیداهای انتخابات

بعدی هستند و شائبه **تعارض منافع** را مطرح می‌کند. معمولاً در نظام‌های حرفه‌ای این انتخابات توسط اشخاص یا نهاد ناظر برگزار می‌شود که شائبه تعارض منافع در آن وجود نداشته باشد. لذا در این راستا لازم است که ماده (۱۵) قانون مورد اصلاح و بازنگری قرار گرفته به نحوی که نمایندگان حاکمیت اعم از وزیر علوم و بهداشت و حتی یک نماینده از کمیسیون تخصصی در مجلس شورای اسلامی (کمیسیون آموزش و تحقیقات) به‌عنوان ناظر بر انتخابات در این ترکیب حضور داشته باشند.

– نحوه عملکرد کمیسیون‌های تخصصی در نظام روانشناسی

نحوه عمل کمیسیون‌های تخصصی از مسائل اساسی سازمان تلقی می‌شود. مبنای صدور پروانه اشتغال در تمامی کمیسیون‌ها، ارزیابی کمیسیون‌های تخصصی از صلاحیت حرفه‌ای متقاضیان است که به‌نظر می‌رسد نحوه این ارزیابی‌ها از روایی و پایایی لازم برخوردار نیستند و برخورد سلیقه‌ای در این زمینه صورت می‌گیرد. به‌نظر می‌رسد نبود نظارت مشخص و همچنین استانداردهای ابلاغی در ارزیابی صلاحیت‌های فردی از سوی حاکمیت؛ محل بروز رفتارهای سلیقه‌ای و متفاوت در بررسی‌های کمیسیون‌های تخصصی سازمان نظام ایجاد کرده است. به‌نظر می‌رسد فرایند اجرایی شدن بند «۱» ماده (۳) قانون تشکیل سازمان نظام، شامل تعیین حدود صلاحیت‌های حرفه‌ای و نحوه ارزیابی افراد در کمیسیون‌های تخصصی قابل تأمل و بازنگری است. جهت پیاده‌سازی بهینه امر قاعدتاً باید استانداردهای آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مورد رصد قرار گیرد و تعیین حدود صلاحیت در قالب مناسب‌تری بررسی شود. لذا توجه به این امر در قانونگذاری می‌تواند قدم مؤثری در ارتقای کیفی خدمات و جلوگیری از هدررفت منابع در این حوزه باشد.

– مسئله نظارت بر عملکرد روانشناسان و مشاوران

طبق بند «۳» ماده (۳) قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی، نظارت بر کیفیت کار تخصصی و رسیدگی به تخلفات تخصصی روانشناسان و مشاوران از وظایف سازمان است. از آنجایی که یکی از اهداف اصلی تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره کشور، سیانت از حقوق مراجعان است، به همین منظور لازم است بحث نظارت دقیق و سازماندهی شده بر عملکرد روانشناسان و مشاوران صورت گیرد.

ضروری است فرایند و پروتکل جامع برای نظارت بر عملکرد روانشناسان و مشاوران با حداکثر بهره‌گیری از توان استان‌ها، تنظیم و پس از تصویب در شورای مرکزی اجرایی شود.

ارزیابی طرح پیشنهادی

آنچه در این گزارش در قالب چالش‌های ناظر بر اجرای قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره مورد بررسی قرار گرفت، هم از حیث تقنین و هم نظارت بر حسن اجرای قوانین موجود دارای خلأهایی است. اکنون با توجه به موارد فوق‌الذکر؛ مواد طرح پیشنهادی از حیث اهمیت و توان رفع چالش‌های کنونی سازمان؛ ارزیابی می‌شود:

بند «۱» – نهادینه کردن آموزه‌های اصیل اسلامی در حیطه مشاوره و روانشناسی طبق این بند، پیشنهاد شده است؛ عبارت مذکور ذیل اهداف سازمان در ماده (۲) قانون الحاق گردد.

نظر کارشناسی: از آنجایی که براساس بند «۱» ماده (۲)، تلاش برای ارتقای سطح دانش روانشناسی و مشاوره جزئی از اهداف سازمان در نظر گرفته شده است،

می‌تواند بستر مناسبی برای نهادینه کردن کلیه اصول قانونی و اسلامی مرتبط به حوزه روانشناسی و مشاوره باشد.

همچنین از آنجایی که طبق بند «۶» ماده (۳)؛ امکان همکاری سازمان نظام روانشناسی با وزارت علوم با اهداف ارتقای دانش رشته‌های روانشناسی و مشاوره منطبق با پیشرفت‌های علمی روز فراهم شده، بنابراین می‌توان برای نهادینه کردن اصول اسلامی در حوزه روانشناسی و مشاوره، از طریق اصلاح در کتب درسی دانشگاهی و یا برنامه‌های آموزشی دانشجویان رشته‌های مرتبط اقدام مؤثر صورت گیرد.

ضمن اینکه باید در نظر داشت، صرف ورود این اهداف نمی‌تواند به ارتقای قانون منجر شود و باید سازوکار تأمین اهداف هم در متن قانون و هم به‌وسیله نظارت بر اجرای وظایف باید از سوی حاکمیت تأمین شود.

بند «۲»- شرایط عضویت در سازمان نظام روانشناسی و مشاوره

طبق بند پیشنهادی؛ شرط عضویت در سازمان نظام روانشناسی؛ حداقل مدرک کارشناسی ارشد معتبر از دانشگاه‌های مورد تأیید یکی از دو وزارتخانه علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است. این بند در راستای اصلاح ماده (۴) قانون ارائه شده است.

نظر کارشناسی: با توجه به محتوای ماده، اصلاح پیشنهادی مثبت ارزیابی می‌شود.

بند «۳»- کاهش مدت مدیریت در سازمان

طبق بند «۳» طرح پیشنهادی؛ مدت زمان ریاست سازمان در ماده (۸) قانون تشکیل و مدت فعالیت هر دوره شورای مرکزی و مناطق سازمان در ماده (۱۵)، از چهار سال به دو سال کاهش یافته است.

نظر کارشناسی: اگرچه به نظر می‌رسد این ماده به منظور جلوگیری از بروز مشکلات سازمانی از سوی طراحان پیشنهاد شده است، اما به نظر می‌رسد با توجه به تعدد وظایف این سازمان و فرصت ایجاد عملکرد و پاسخگویی درخصوص پیشبرد اهداف سازمان، اختصاص دو سال برای مدیریت این سازمان و همچنین سایر ارکان، منطقی نخواهد بود. ضمن اینکه؛ باعث افزایش تشریفات انتخاباتی و اقدامات اجرایی آن می‌شود و عملاً موجب تشدید مشکلات سازمان خواهد شد. به نظر می‌رسد در نظر گرفتن شرایط مناسب دیگر برای افزایش کیفیت عملکرد ریاست سازمان از جمله **حداقل سنوات خدمت/ عضویت در شورای مرکزی** می‌تواند در بهبود مدیریت از حیث تجربه کاری، تمرکز بر فعالیت سازمان مؤثر واقع شود.

بند «۴» و «۶»- افزودن استعلام از مراجع قضایی و صنفی

طبق بند «۴» طرح پیشنهادی؛ بند «۳» ماده (۱۸) قانون تشکیل سازمان، با الحاق عبارت «هرگونه حکم مؤثر در حیطه‌های حرفه‌ای، اخلاقی، امنیتی و اقتصادی و نیز تخلف از اصول نظامنامه اخلاقی سازمان پس از استعلام از مراجع قضایی و صنفی» اصلاح شده است.

طبق بند «۶» طرح پیشنهادی؛ متن فوق به‌عنوان ماده الحاقی به قانون در نظر گرفته شود: «در مواد هشتم (۸) و دهم (۱۰) و ماده (۱۸) بند «۲»، شرط استعلام از مراجع چهارگانه مبنی بر سلامت سیاسی، اخلاقی و امنیتی برای تصدی ریاست سازمان، ریاست مناطق و انتخاب شونده‌گان الزامی است».

نظر کارشناسی: علی‌رغم اینکه به نظر می‌رسد بنا به حساسیت موضوع اخلاق در

فعالیت‌های حرفه‌ای و از طرفی نیاز جامعه و خانواده‌ها به روانشناسان خبره و دلسوز در

شرایط امروز، اصل محرومیت از مشاغل حرفه‌ای در صورت سوءسابقه معتبر ازسوی طراحان مطرح شده، اما در وهله نخست با توجه به ماهیت صنفی و مردم‌نهاد بودن سازمان نظام روانشناسی و وجود شرایط لازم برای انتخاب‌شوندگان اعضای شورای مرکزی و منطقه‌ای به‌نظر می‌رسد اصلاحیه پیشنهادی نباید به‌نحوی صورت گیرد که موجب طولانی‌شدن فرایند انتخابات و شائبه سیاسی و امنیتی شدن نهاد صنفی شود. درخصوص بند «۴» طرح پیشنهادی، برخی عبارت‌های به‌کار رفته از نظر حقوقی حائز ایراد است که مغایر با حقوق قانونی افراد خواهد بود. بنابراین به‌نظر می‌رسد بند «۳» ماده (۱۸) می‌تواند به شکل زیر اصلاح شود:

«نداشتن محکومیت قطعی در هیئت رسیدگی به تخلفات صنفی و نیز عدم تخلف از اصول نظامنامه اخلاقی و استعمال از مراجع قانونی به جهت پایبندی و التزام به قوانین و مقررات کشور»

همچنین بند «۶» طرح پیشنهادی نیز حائز ایرادها و ابهام‌هایی در مورد مراجع امنیتی مورد استعمال است که لازم است برطرف شود. از جمله استعمال از مراجع هیئت‌های رسیدگی به تخلفات، وزارت اطلاعات و ...

بند «۵» - شفافیت مالی

طبق بند «۵» طرح پیشنهادی؛ متن زیر به‌عنوان تبصره در ذیل ماده (۲۱) الحاق می‌گردد: «تبصره - رئیس سازمان موظف است جهت شفافیت مالی، گزارش مالی ۶ ماهه را در سایت مخصوص سازمان بارگذاری کند».

نظر کارشناسی: ورود شفافیت به قوانین سازمان‌های حرفه‌ای از اصول حقوق عمومی و حقوق اداری تلقی می‌شود. لذا اصل دغدغه فوق امری مهم و ضروری به‌شمار

می‌آید، اما به نظر می‌رسد این شفافیت صرفاً در بحث منابع مالی مطرح نخواهد بود، بلکه به معنای عام دارای ابعادی است که برای اثرگذاری و خروج از فساد لازم است تا همه مصادیق آن پیش‌بینی شود. به طوری که به نظر می‌رسد اگر شفافیت قانونی و تعارض منافع در حقوق اداری مؤسسات حرفه وجود نداشته باشد، اصول شفافیت مالی با احاله به شفافیت مصوبات برطرف خواهد شد. ضمن اینکه در مواد قانونی مرتبط با شفافیت، لازم است ضمانت اجرای آن در سه سطح حقوق اداری، مسئولیت مدنی و کیفری پیش‌بینی شود بر این اساس پیشنهاد می‌شود تا ماده و تبصره‌های فوق به ماده (۲۱) الحاق شود.

«به منظور تأمین شفافیت در سازمان ریاست سازمان موظف است که به صورت دوره‌ای اسناد ذیل را به نحو شفاف و قابل بهره‌برداری در سامانه رسمی سازمان به آدرس درگاه خود بارگذاری کند.

- مصوبات جلسات شورای مرکز، تفاهمنامه‌ها و اسناد قانونی و احکام قانونی که ریاست سازمان آن را صادر می‌نماید، پس از تصویب تفاهمنامه و صدور از تاریخ انعقاد به مدت ۱۵ روز،

- گزارش مالی منابع سازمان به صورت دوره‌ای در هر ۶ ماه و گزارش تفریق بودجه منابع سازمان و برنامه‌های قانونی و سازمانی به صورت گزارش سالیانه،

تبصره- استنکاف از مسئولیت قانونی فوق برای ریاست سازمان و متصدیان اجرایی سبب انفصال دائم از مسئولیت‌های اجتماعی و عضویت در سازمان خواهد بود و مسئولیت فوق مانع از مسئولیت کیفری در قوانین نخواهد بود».

با وجود اهمیت شفافیت در منابع مالی سازمان؛ تبصره پیشنهادی نمی‌تواند رافع چالش‌های مرتبط با بحث شفافیت مالی سازمان باشد. خلأ کنونی قانون در بحث وظایف مجمع عمومی و نقش ناظران و بازرسان و تصریح جایگاه آنها در قانون می‌تواند

برطرف‌کننده این مسئله باشد. به نحوی که شورای مرکزی با ارائه گزارش‌های مالی سالیانه یا ۶ ماهه به مجمع عمومی و یا هیئت بازرسان؛ می‌تواند موضوع نظارت بر عملکرد مالی سازمان را بهبود بخشد.

جمع‌بندی و پیشنهاد

بررسی وضعیت جامعه و کارویژه نهادهای اجتماعی در حوزه‌های مختلف حاکی از لزوم توجه به ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی از جمله اعتیاد، طلاق، حاشیه‌نشینی، کودکان کار و خیابان، خشونت، خودکشی، افسردگی و اختلالات روانی-اجتماعی و غیره در سطح کشور و از طرفی دیگر تعداد افراد نیازمند به خدمات روانی-اجتماعی، گسترش مراکز ارائه خدمات مشاوره‌ای، ماهیت تخصصی حرفه مشاوره، خصوصیات ذهنی و رفتاری مددجویان و دخالت غیرمتخصصین در امور مشاوره‌ای از جمله دلایل و عواملی هستند که ساماندهی و نظارت بر کمیّت و کیفیت ارائه خدمات روانشناسی و مشاوره‌ای را به صورت یک ضرورت درآورده‌اند. اما گستردگی، تنوع، چندوجهی بودن و گاه نوپدید بودن مسائل سبب شده است که با وجود هزینه کردن منابع انسانی و مالی بسیار و تعدد دستگاه‌های دخیل در این حوزه، تلاش‌ها برای رفع مسائل و نارسایی‌ها، ناکارآمد و بی‌نتیجه به نظر می‌رسد و در بسیاری از مسائل نه تنها توفیق چشمگیری حاصل نشود، بلکه گاه بحران‌های جدی‌تری بروز یافته است. بدیهی است مواجهه با این مشکلات جز با شناخت ریشه‌ای و مداخله صحیح و بموقع میسر نخواهد بود. بدون تردید، وجود سازمان نظام روانشناسی و مشاوره در راستای واگذاری امور تخصصی به متخصصان، بهبود ارائه خدمات روانشناسی و مشاوره‌ای به جامعه و نظارت بر تخلفات تخصصی در این حوزه ارزشمند است و در

مقابل، مانع ورود بی‌ضابطه افراد به این مقوله راهبردی در کنترل و کاهش آسیب‌های روانی و اجتماعی و تخفیف عوارض آن شود. نظر به این اهمیت، در این گزارش که با هدف ارزیابی طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی تدوین شد، چالش‌های اجرایی شدن این قانون از دو بعد اجرایی و قانونی مورد بررسی قرار گرفت.

تولیت و نقش نهاد حاکمیت در سازمان نظام، جایگاه نمایندگان حاکمیت در این سازمان، مسکوت ماندن قانون در تصریح وظایف برخی ارکان سازمان، ارزیابی صلاحیت سازمان در صدور مجوز و نظارت بر رشته‌های مرتبط با درمان از جمله **چالش‌های قانونی** در گزارش قلمداد شد. همچنین ارزیابی وظیفه تعیین صلاحیت حرفه‌ای روانشناسان و مشاوران توسط سازمان نظام، نحوه عملکرد کمیسیون‌های تخصصی در نظام روانشناسی، نظارت بر عملکرد روانشناسان و مشاوران از جمله **چالش‌های اجرایی** محسوب می‌شوند. ارزیابی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که طرح پیشنهادی در ۵ محور زیر ارائه شده است:

- نهادینه کردن آموزه‌های اصیل اسلامی در حیطه مشاوره و روانشناسی،
- اصلاح شرایط عضویت در سازمان نظام روانشناسی و مشاوره،
- کاهش مدت مدیریت در سازمان،
- افزودن استعلام از مراجع قضایی و صنفی،
- شفافیت مالی.

اما با در نظر داشتن چالش‌های مطرح شده در گزارش به نظر می‌رسد «طرح اصلاح قانون نظام روانشناسی و مشاوره» با وجود پرداختن به پاره‌ای از مسائل و چالش‌های کنونی سازمان، نمی‌تواند رافع چالش‌ها و مشکلات مرتبط به سازمان نظام روانشناسی و

مشاوره باشد. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع و لزوم بررسی کارشناسی دقیق تر مواد قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره با حضور کلیه ذی‌نفعان، طرح حاضر از سوی کمیسیون تخصصی بر مبنای ماده (۱۴۲) آیین‌نامه داخلی مجلس شورای اسلامی به این مرکز ارجاع داده شود.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۷۶۰۹

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: اظهارنظر کارشناسی درباره: طرح اصلاح قانون تشکیل سازمان نظام روانشناسی و مشاوره جمهوری اسلامی ایران

نام معاونت: مطالعات اجتماعی

تهیه و تدوین: سمیه صدیقی

ناظران علمی: مهدی مختاری پیام، کمیل قیدرلو، مریم جانقربان

همکاران داخل مرکز: اکرم باجلان (معاونت آموزش و فرهنگ)، سامان یوسفوند (معاونت

اجتماعی)، سیداحسان رفیعی علوی (معاونت حقوقی)

همکار خارج از مرکز: بهزاد وحیدنیا

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۴/۲۷